

Σκληρότητα και τρυφερότητα στην ποίηση του Μίλτου Σαχτούρη

Η ποίηση του Μίλτου Σαχτούρη είναι όπως εκείνα τα μικρά χρυσά ψαράκια που καίνε μέσα σε μαύρα φλιτζάνια. Η ποίησή του είναι σαν ψάρια, που όταν τα βγάλεις στη στεριά πεθαίνουν, γιατί δεν μπορούν να ανασάνουν και ποτέ δεν μιλάνε. Ή μιλάνε μόνο με την ανάσα τους, σε ένα περιβάλλον τόσο σκληρό και τρυφερό που χαϊδεύει τα πάντα και τα πάντα το πληγώνουν. Ένα περιβάλλον τόσο απαλό και ευάλωτο που δεν έχεις ανάγκη από το παίξιμο των βλεφάρων (αυτό το ένστικτο αυτοσυντήρησης) και κοιμάσαι με μάτια πάντα ανοιχτά (αγρυπνάς).

Μίλτος Σαχτούρης, ο ποιητής που καρφώνει σταυρούς σε μνήματα, δεν γράφει για αυτόν ή τον άλλο κόσμο, για άλλους κόσμους, αλλά δημιουργεί το δικό του κόσμο, τον υδάτινο, της μέσης γης – ούτε τόσο στεγνός όσο ο καυτός αέρας που αναπνέουμε ή ψυχρός όσο ο αέρας που παγώνει στα ρουθούνια μας· ούτε τόσο λεπτός, όσο ο αιθέρας κάπου ψηλά – το γαλάζιο του· αλλά ένας άλλος γαλάζιος κόσμος, αυτός των υδάτων πριν τα χωρίσει η ξηρά στα δύο.

Σπάνια συναντάς ποίηση στην οποία το καλό και το αγαθό να οδηγούνται στην πιο υψηλή τους έκφραση (καλοκαγαθία). Ο ποιητής, ο οποίος είναι απλά μια σκιά πάνω στον τοίχο (θαρρείς μπροστά σε εκτελεστικό απόσπασμα), συνεχίζει να φτιάχνει ένα ξύλινο σπίτι για το θηρίο και βλέπει το δράκο σαν ένα κλωναράκι ανθισμένης αμυγδαλιάς.

Οι στίχοι του στο μεγαλύτερο μέρος τους μοιάζουν με συνέχεια της Αποκάλυψης του Ιωάννη ή με τις παραβολές του Χριστού. Δεν θα τους ονόμαζα σουρεαλιστικούς, αλλά μάλλον αινιγματικούς – αποκαλύψεις, για τις οποίες εξ ολοκλήρου ισχύει η Βιβλική ρήση: «Ο έχων ὄρα ακούειν ακουέτω». Και είναι αποκαλύψεις, γιατί προέρχονται από έναν «καθαρό κόσμο» του Λόγου πριν από τη θεσμοποίησή του. «Τα θαύματα γίνονται μόνο στις στοιχειωμένες εκκλησιές», λέει ο ποιητής. Όσο συχνά και να χρησιμοποιεί λέξεις όπως άγγελος και δαίμονας, Θεός και θάνατος, αίμα και μαχαίρι, περιστέρι και αρνί, λουλούδια και ανάσταση (βασικές σημειωτικές δυάδες της εκκλησιαστικής χριστιανικής ιερουργίας), όλες αυτές οι λέξεις στη δική του ποίηση αποκτούν καινούργια σημασία – πετάνε μέχρι που τα κέρνα φτερά τους να λιώσουν, γδύνοντάς τες απ' το συμβολισμό για να μείνει το σύμβολο στην πιο καθαρή του μορφή. Εκεί όπου τα πράγματα αποκτούν νόημα με το μοναδικό τρόπο που είναι ικανός να αντισταθεί στην αδράνεια, στο ρεύμα (ακόμα και σε αυτό του αέρα), συνδέοντας τη σκέψη με την κίνηση, από το πέταγμα μέχρι την πτώση.

Η τρυφερότητα και η σκληρότητα στην ποίηση του Σαχτούρη βρίσκονται ακριβώς στην αποφυγή της αδράνειας, που γίνεται δυνατό μόνο αν περπατάς επάνω στην κόψη του ξυραφιού. Η κόψη, η χαρακιά, το σύνορο ανάμεσα σε δύο καταστάσεις κόσμους κατηγορίες ή ό,τι άλλο, είναι εκείνη η γραμμή πάνω στην οποία κινείται ο ποιητής – βηματίζει αργά, προσεχτικά (τόσο πολύ ζυγίζει κάθε λέξη προτού την εντάξει μέσα στο στίχο του) και με μαστοριά, που όμως δεν έχει τη σιγουριά στο τσεπάκι της (τη σιγουριά που σε κρατάει απ' τη μέση, το δεύτερο σχοινί). Ποτέ δεν έχει τη σιγουριά που εφησυχάζει ο ποιητής που η ψυχή του είναι «κάτι επικίνδυνα κομμάτια χάος». Και προχωράει ανάμεσα σ' αυτούς τους δύο κόσμους λες και είναι ένας – με τον ίδιο τρόπο που ο αέρας επάνω και κάτω απ' το σκοινί είναι ο ίδιος. Ο Σαχτούρης όμως δεν χωρίζει έναν κόσμο στα δύο, αλλά αντίθετα ενώνει δύο κόσμους – εκεί που οι διαφορές ανάμεσα στα πράγματα δεν αρχίζουν, αλλά τελειώνουν. Όπως η καλή και η ανάποδη ενός ρούχου, που όχι πάντα διαφέρουν. Όπως ο πόνος και ο έρωτας – που τους δέχεσαι σαν τις δυο όψεις του ίδιου ρούχου.

Μερικές φορές στα μωρά, απλά γυρίζουμε το ρούχο με τις ραφές προς τα έξω για να μην πληγώνεται το τρυφερό τους δέρμα.

Εμείς το φοράμε από την καλή του.

Ο Μίλτος Σαχτούρης το φοράει και απ' τις δύο.

Όταν

Όταν κλείνω τα μάτια
ξεκινάει από μακριά
η αγαπημένη έρχεται
και με κοιτάζει

όταν σβήνω το φως
έρχεται ο θάνατος και
μου φιλά τα χέρια.

Τσβετάνκα Ελένκοβα

Μετάφραση από τα Βουλγαρικά Δημήτρης Άλλος

Toughness and Tenderness in Miltos Sahtouris' Poetry

Miltos Sahtouris' poetry is like those small goldfish that burn in small black cups. His poetry is like fish, which die out of water because they can't breathe and never speak. Or they speak only with their breathing in an environment so tender and tough that it strokes everything, is cut by everything. An environment so soft and fragile you don't need to blink (that instinct of self-preservation) and you can sleep with your eyes always open (as in a vigil).

Miltos Sahtouris' the poet who sticks crosses in graves, doesn't write about this or that world, about other worlds, he creates his own world, a middle world of water – neither as dry as the hot air we breathe, nor as harsh as the frozen air in our nostrils; nor as fine as the ether somewhere up above, its blue; but another blue world, of the waters before they separated from the dry land.

It's rare to come across poetry in which virtue is taken to its highest expression and in the end linked with beauty (καλό και αγαθό). The poet, who is just a shadow cast on the wall (as before a firing squad), still makes a wooden house for the beast and sees the dragon like the branch of an almond in blossom.

Most of his poems are like a continuation of Revelation, like the parables of Christ. I wouldn't call them surrealist, but rather enigmatic – revelations for which the biblical truth "Let anyone with ears listen!" is absolutely valid. They are revelations because they come from a pure world of the Word before its institutionalization. "Miracles happen only in enchanted churches", says the poet. And no matter how often he uses words like angel and demon, God and death, blood and knife, dove and lamb, flowers and resurrection (the basic semiotic pairs of Church ritual), for him they all acquire new meaning – they fly till their wax wings melt; they are stripped of their symbolism, leaving only the symbol in its purest form. There, where things take on meaning in the only possible way to resist inertia, the current (even that of air), linking thought with movement, with falling.

Toughness and tenderness in Sahtouris' poetry consist precisely in his escape from inertia, which is possible only if you're a blade runner or are clear-sighted. The edge, the furrow, the border between two conditions, worlds, categories or anything else, is the line on which he moves – treading cautiously (so careful before putting each word, before taking each step in the poem), with mastery that never has pride in its pocket (safety for the waist – the second rope). He never has safety in his pocket, the poet whose soul is "some dangerous pieces of chaos", as he describes them. And he walks between these two worlds

as if they were one – in the same way as the air above and beneath the rope is one. But Sahtouris doesn't divide one world in two, he joins two worlds – there, where the difference between things doesn't begin, but rather ends. Like the reverse and face of a garment, which aren't always different. Like pain and love, which you can see as two sides of a single garment.

Sometimes we just reverse the garment, as for newborn babies, with the seams on the outside to avoid teasing their tender skin.

We wear it face out.

Miltos Sahtouris wears it both sides out.

When

When I close my eyes
my beloved starts
comes from afar
and looks at me

when I switch off the light
death comes
and kisses my hands.

Tsvetanka Elenkova

Translated by Zdravka Mihailova and Jonathan Dunne